

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย

ชุด ภาษาเพื่อชีวิต

ภาษาพาที

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย

ชุด ภาษาเพื่อชีวิต

ภาษาพาที

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์และโทรสาร ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๔๖-๗

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ดำเนินการจัดทำต้นฉบับ

ISBN 978-616-461-472-7

พิมพ์ครั้งที่ยี่สิบ

พ.ศ. ๒๕๖๗

จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย องค์การค้ำของ สกสค.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐

โทรศัพท์และโทรสาร ๐ ๒๕๑๔ ๔๐๓๓ ต่อ ๓๑๘

www.suksapan.or.th

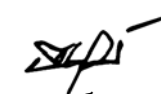
คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุด ภาษาเพื่อชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เป็นหนังสือที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำขึ้นเพื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ประกอบด้วย หนังสือเรียน **ภาษาพาที** หนังสือเรียน **วรรณคดีลำนํ้า** และแบบฝึกหัด **ทักษะภาษา**

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุด ภาษาเพื่อชีวิต **ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้ได้ปรับปรุงเพื่อให้ทันสมัย โดยมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะการใช้ภาษาอย่างถูกต้อง เหมาะสม เพื่อเป็นพื้นฐานการสื่อสารผ่านการใช้ภาษาไทย ซึ่งควรค่าแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่ตลอดไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักการและบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ว่าที่ร้อยตรี

(ธนุ วงษ์จินดา)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำแนะนำสำหรับผู้ปกครอง

ผู้ปกครองเป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของบุตรหลานที่อยู่ในวัยเริ่มเรียน ผลการศึกษาชี้ชัดว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้น ถ้ามีผู้ปกครองร่วมดูแลเอาใจใส่ด้วยความรักและความเข้าใจ ให้ผู้เรียนได้ฝึกอ่านเขียนเพิ่มเติมที่บ้านด้วยความสมัครใจ

ผู้ปกครองควรเข้าใจว่า หนังสือเรียนเล่มนี้มีเนื้อหาเพื่อฝึกทักษะทั้งการฟัง ดู พูด อ่าน เขียน และคิด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ อีกทั้งควรสังเกตความสามารถของผู้เรียน ให้ข้อมูลประสานสัมพันธ์กับครูผู้สอน อ่านหนังสือร่วมกับบุตรหลานของตนอยู่เสมอ และเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านการใช้ภาษาของผู้เรียน

ผู้เรียนควรศึกษาหนังสือเรียน ภาษาพาที ควบคู่กับหนังสือเรียน วรรณคดีลำนํ้า
รวมทั้งฝึกทำแบบฝึกในแบบฝึกหัด ทักษะภาษา ด้วย

สารบัญ

หน้า

บทที่ ๑ ผักสมุนไพรใบหญ้ามีคุณค่าทั้งนั้น

๑

อ่านเสริม : ชีวโกมารภัก

หลักและการใช้ภาษา : มาตราตัวสะกด

คำที่ประวิสรรชนีย์และไม่ประวิสรรชนีย์

เครื่องหมายวรรคตอน

คำที่ใช้บ่อย (๗)

คำพ้อง

การคัดลายมือตัวบรรจง

บทที่ ๒ ภูมิใจมรดกโลก

๒๗

อ่านเสริม : รู้เรื่องมรดกโลก

หลักและการใช้ภาษา : คำที่มีอักษรควบ คำที่มีอักษรนำ

คำที่มีไม้ทัณฑฆาตกำกับ

การผันอักษรกลาง สูง ต่ำ ที่เป็นคำเป็นและคำตาย

บทที่ ๓ ชีวิตที่ถูกเมิน

๔๕

อ่านเสริม : ตัวเล็กนิด มีพิษเหลือใจ

หลักและการใช้ภาษา : ชนิดของคำ (คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์)

ประโยคสื่อสาร (บอกเล่า ปฏิเสธ คำถาม คำสั่ง ขอร้อง)

บทที่ ๔ สนุกสนานกับการเล่น

๖๑

อ่านเสริม : การเล่นเกมกินหาง

หลักและการใช้ภาษา : ประโยค

การเขียนจดหมาย

บทที่ ๕ รักที่คุ้มภัย

อ่านเสริม : ความรักในบ้าน

หลักและการใช้ภาษา : ภาษาพูด ภาษาเขียน
ภาษาถิ่น
คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ
การใช้พจนานุกรม

บทที่ ๖ ออมไว้กำไรชีวิต

อ่านเสริม : เงินตราความรู้

หลักและการใช้ภาษา : สำนวน

บทที่ ๗ นานาขนมไทย

อ่านเสริม : ขนมแม่เอ๊ย

หลักและการใช้ภาษา : การอ่านในใจ
การอ่านจับใจความ
การเขียนแผนภาพความคิด

บทที่ ๘ อย่างนี้ดีควรทำ

อ่านเสริม : เมตตาธรรมนำสุข

หลักและการใช้ภาษา : การฟังและการดู

บทที่ ๙ คนดีศรีโรงเรียน

อ่านเสริม : เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

หลักและการใช้ภาษา : การพูด (แนะนำตัว สนทนา โน้มน้าวใจโต้แย้ง)

บทที่ ๑๐ หนูเคยจะบอกให้

อ่านเสริม : เจ้าสีทอง

หลักและการใช้ภาษา : การบันทึกความรู้
การเขียนย่อความ
การเลือกหนังสืออ่าน

บทที่ ๑๑ โอ้ม! พินิจมหาพิจารณา

อ่านเสริม : ก่อนจะเชื่อสิ่งใดให้ยั้งคิด

หลักและการใช้ภาษา : การแสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์
การแยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น
การสรุปเรื่อง
การเว้นวรรค
เครื่องหมายวรรคตอน
การเขียนย่อหน้า

บทที่ ๑๒ สารพิษในชีวิตประจำวัน

อ่านเสริม : รู้เรื่องเครื่องปรุง

หลักและการใช้ภาษา : การโฆษณา

บทที่ ๑๓ ไวรัสวายร้าย

อ่านเสริม : ทำความเข้าใจกับโรคเอดส์

หลักและการใช้ภาษา : การเขียนเรียงความ

หน้า

๒๓๕

๒๕๑

บทที่ ๑๔ กระดาษนี้มีที่มา

หลักและการใช้ภาษา : การเขียนรายงาน
การพูดรายงาน

บทที่ ๑๕ ธรรมชาตินี้มีคุณ

อ่านเสริม : ทรัพยากรธรรมชาติ
หลักและการใช้ภาษา : คำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง
คำราชาศัพท์

บทนี้ชี้คุณค่า
สมุนไพร่ลองใช้ดู
สระอะออกเสียงต่าง
ไม้มกอ่านอีกที

พืชผักหญ้าหน้าเรียนรู้
เศรษฐกิจชูความพอดี
หนักเบาบ้างประวิสรรชนีย์
เห็นตัวนี้อ่านซ้ำซ้ำ

จะเอ้! เสียงใส ๆ ของต้น เด็กชายร่างท้วมที่กำลังโผล่หน้าเข้ามา
หยอกแก้มกับปรางที่กำลังเล่นขายของกันอยู่ในบ้านของปรางอย่างเพรียกเพรียก
“ทำอะไรกันอยู่นะ” ต้นถามเพื่อนทั้งสองด้วยน้ำเสียงสดใส
“เราสองคนกำลังเล่นขายของอยู่จ๊ะ มีอะไรหรือเปล่าต้น” ปรางตอบ
“เธอช่วยสอนการบ้านเราหน่อยได้ไหม วิชาภาษาไทย เรื่อง เครื่องหมาย
วรรคตอน” ต้นตอบแก้มกับปราง

“ได้สิ เรากับแก้มก็มีการบ้านเหมือนกัน คุณครูให้เราไปรวบรวม
คำพังทึงที่พบเจอได้ในชีวิตประจำวัน” แก้มตอบ

“แต่วันนี้พ่อกับแม่ของเราจะพาเราไปเที่ยวสวนเกษตรกรรมพืชผัก
แถวชานเมือง ต้นสนใจจะไปกับพวกเราไหม” ปรางเอ่ยชวนต้น

“ดีเหมือนกัน เราอยากเปลี่ยนบรรยากาศทำการบ้านบ้าง จังเดียวเรา
เอากลับบ้านไปทำที่สวนเกษตรเลยดีกว่า” ต้นตอบรับด้วยน้ำเสียงตื่นเต้น

กริ่ง ๆ กริ่ง ๆ กริ่ง ๆ เสียงกระดิ่งที่ดังมาจากหน้าชบวนรถนำเที่ยว
ที่กำลังเคลื่อนออกช้า ๆ พร้อมกับเสียงกล่าวต้อนรับด้วยสำเนียงพื้นบ้าน
จากพี่แก่งและพี่ปอก็เริ่มขึ้น

“สวัสดีค่ะ ขอต้อนรับเข้าสู่สวนเกษตรกรรมพืชผักพื้นบ้านค่ะ” พี่ปอ
กล่าวด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม

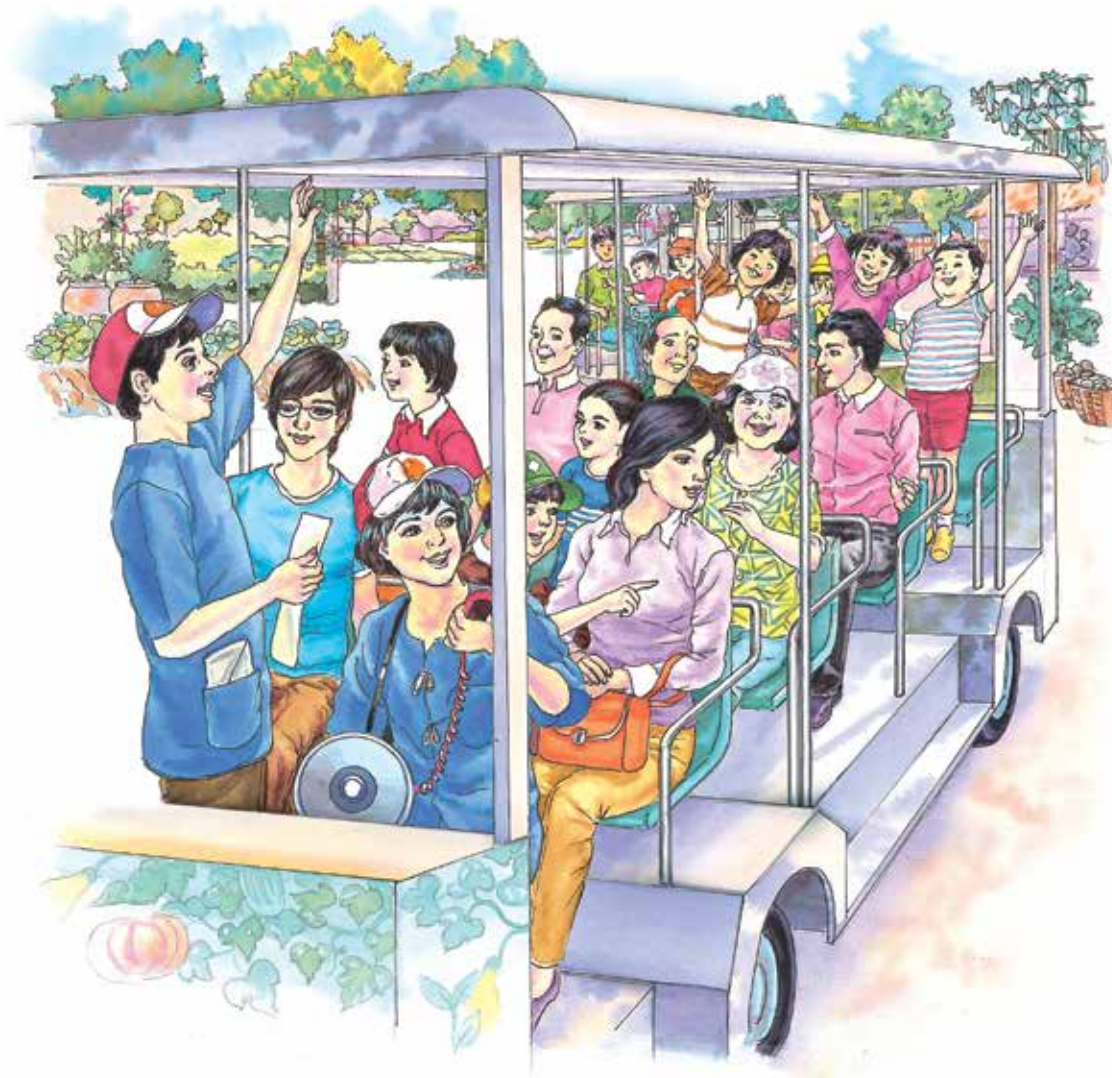
“สวัสดีครับ เราจะพาท่านชมแปลงผักพื้นบ้านที่น่าตื่นตาตื่นใจครับ”
พี่แก่งพูดต่อ พวกเราทั้งสามคนโบกมือทักทายพี่ ๆ อย่างคุ้นเคย

พี่ปอและพี่แก่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขาใช้เวลาว่าง
ในวันหยุด ทำงานพิเศษเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว พี่ปอและพี่แก่งแต่งกายง่าย ๆ
สวมเสื้อหม้อห้อมสีกรมท่า นุ่งกางเกงขายาว สวมหมวกจ็อกกี้ ดูท่าทาง
ทะมัดทะแมง

ทันทีที่รถเคลื่อนพ้นจากสถานีต้นทาง เสียงเพลงสั้มตำ พระราชินีพนธ์
ในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ก็เริ่มดังขึ้นและคลอไปตลอดทาง เมื่อรถผ่านซุ้มประตู
ทางเข้า ทุกคนมองเห็นผักชนิดต่าง ๆ สีสดใสไล่ลานตา ปลุกใจอย่างเป็น
ระเบียบสวยงาม

เสียงพี่ปอบรรยายว่า “ขณะนี้เรากำลังผ่านสวนผักนานาชนิด
ผักเหล่านี้สามารถนำมาประกอบอาหารได้ มีรสอร่อยเพราะส่วนของลำต้น
อวบน้ำ อ่อนนุ่ม บางชนิดมีรสค่อนข้างหวาน บางชนิดทั้งหวานทั้งกรอบ
ด้านซ้ายมือของท่านผู้ชมจะเห็นผักทั้งใบสีเขียวและใบสีแดงที่นิยมนำมาทำ
สลัดผัก”

เสียงพี่แก่งกล่าวต่อไป “เมื่อมองไปทางขวามือจะเห็นผักใบสีเขียว
ผักบางชนิดเมื่อปรุงสุกแล้วยังมีสีเขียวสดเหมือนเดิม จนมีเรื่องเล่ากันว่า

สามีภรรยาคนหนึ่ง ภรรยานำผักสีเขียวไปปรุงอาหารจนสุกแล้ว ผักก็ยังมีสีเขียวน่าแปลกใจ ทำให้สามีเข้าใจผิดว่าภรรยาทำอาหารไม่เป็น” ทุกคนในรถพากันขำ พี่บอกว่า เสริมว่า “ผักที่มีสีเขียวน่าแปลกใจ ให้คุณค่าทางโภชนาการสูงมาก คือ ให้วิตามินบี ๒ ซึ่งมีส่วนช่วยบำรุงผิวพรรณ ป้องกันโรคปากนกกระบอกและลิ้นอักเสบ”

“ต้นไผ่ยืนไหม ผักสีเขียวน่าแปลกใจหลายอย่างเขียวนะ” แก้มพูดซ้ำให้ต้นไผ่ยืนชัด ๆ เพราะรู้ว่าต้นไผ่ชอบรับประทานผัก แต่ต้นไผ่กลับทำทวนลม รถนำเที่ยวพาลัดเลาะผ่านสวนผลไม้ซึ่งมีผลไม้หลายชนิด พี่แก้มบอกว่า “ผลไม้แต่ละชนิดก็ให้คุณประโยชน์และสรรพคุณที่แตกต่างกันไป เช่น ส้มมีวิตามินซีช่วยป้องกันโรคโลหิตจางและโรคเลือดออกตามไรฟัน”

“ทนายซี ในสวนนี้ ผลไม้อะไรมีรสเปรี้ยวที่สุด” ปรากฏถาม

“ส้มโอ ส้มเขียวหวาน” แก้มตอบ

“ผิด! ยอมหรือไม่ยอม” ปรากฏคัดค้าน

“มะขาม มะยม” ต้นตอบ

“ผิด! ยอมหรือไม่ยอม” ปรากฏถามซ้ำ

“ยอม” แก้มและต้นตอบพร้อมกัน

“เฉลยว่า มะม่วง” ปรากฏเฉลย

“รู้ได้ยังไง ไม่จริงหรอก” แก้มท้วง

“จริง เราเห็นแผ่นป้ายที่เขาติดไว้อยู่ใต้ต้นมะม่วงที่รถขับผ่านมานะ” ผู้โดยสารคนอื่น ๆ มองตามแล้วพากันอมยิ้ม เมื่อได้ยินเด็ก ๆ เล่นทายกัน

รถนำเที่ยวพาเราเข้าไปใกล้ป่าไผ่ที่ร่มครึ้ม มีไผ่อยู่หลายชนิด เช่น ไผ่สีสุก ไผ่รวก ไผ่ตง พี่ปอเล่าต่อไปว่า “ไผ่ไผ่เป็นพืชประเภทเดียวกับหญ้า และเป็นหญ้าที่สูงใหญ่ที่สุดในโลก ไผ่ไผ่มีประโยชน์มาก ปลวกสร้างที่อยู่อาศัย สาเป็นเครื่องใช้ ลำไผ่ไผ่นำมาทำเป็นกระบอกน้ำ หรือกระบอกข้าวหลาม หน่ออ่อน ๆ ยังใช้เป็นอาหารได้อีกด้วย”

“หน่อไผ่นี้เป็นผักไหมต้น” ปรากฏถาม

“ไม่รู้ ไม่ชอบกินด้วย” ต้นตอบแบบไม่สนใจ

“แก้มว่าเป็นผักนะปราง เพราะว่าเป็นส่วนอ่อนของพืชที่นำมาประกอบอาหารได้” ปรางรับว่า “จริงด้วยอย่างต้นขี้เหล็ก เราเคยเห็นแม่เอาดอกและใบอ่อนมาแกง บางทีก็เอาดอกแคมาแกงส้ม อร่อยที่สุดเลย” แก้มบอกต่อไปว่า “เราก็กินเคยเห็นยายเอาใบยอมาทำห่อหมก ดอกสะเดาและใบอ่อนทานกับน้ำปลาหวาน พร้อมปลาชุกย่างหอม ๆ อร่อยที่หนึ่งเลย แต่เราไม่กินหรอก สะเดาขมปีเลย” ต้นพุดสวนขึ้นมาว่า “ใช่ สะเดาขมจะตาย กินได้ยังไง”

“อ้าว! เคยได้ยินไหม ที่ว่า หวานเป็นลม ขมเป็นยา” แก้มบอก

“ผักเป็นยาด้วยหรือ ไม่อยากจะเชื่อ” ต้นกล่าว

ขณะนั้นรถมาจอดหน้าอาคารที่เข้าชมสารคดี เรื่อง พืชผักและการปลูกผักอย่างไรให้พันธุ์กรรมชาติ พี่เก่งขึ้นไปติดต่อบนอาคาร พี่ปอจึงมาอธิบายต่อ

“พืชที่เป็นยา เรียกว่าสมุนไพร เราจะใช้ส่วนต่าง ๆ ของพืชมาสกัดเอาสารบางอย่างมาทำเป็นยารักษาโรค เช่น ฟาโทะลายโจรรักษาอาการอักเสบและเจ็บคอ โหระพาแก้จุกเสียดแน่นท้อง ชিংและชะระบายลมในท้อง หญ้าหนวดแมวช่วยขับปัสสาวะและบำรุงไต สะระแหน่ให้กลิ่นหอมเย็น ทำให้ความคิดแจ่มใส ผ่อนคลาย ส่วนขมิ้น ตะไคร้ ใบมะกรูด ฯลฯ มาทำเป็นลูกประคบสำหรับนวดแผนโบราณ” พี่ปอพูดไปยิ้มไป

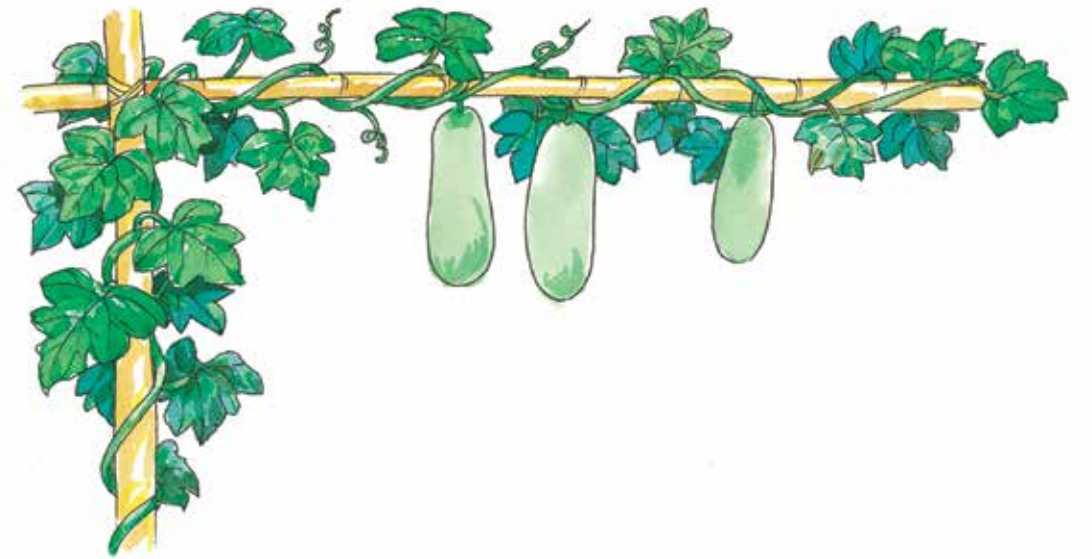
รถเคลื่อนต่อไปเมื่อพี่เก่งกลับลงมาและบรรยายว่า “ด้านขวามือมีอาคารปลูกพืชไร้ดิน หลังคาสูงโปร่ง พื้นปูทับด้วยโฟมหนาจะเป็นรูเพื่อปลูกผักเรียงเป็นระยะเท่า ๆ กัน ให้อาหารพืชโดยใช้สารละลายน้ำกับธาตุอาหารที่เหมาะสม ควบคุมอุณหภูมิให้พอเหมาะ ผักที่ปลูกใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ก็นำมารับประทานได้”

“ด้านซ้ายมือก็น่าสนใจมาก ดูสิคะ เห็นฟักทองผลเล็กผลใหญ่เต็มพื้นที่หมดราวกับมีคนจัดวางไว้ ผักพวกนี้มีสีเหลือง ให้วิตามินเอ มีส่วนช่วยบำรุงสายตาและป้องกันฟันผุ” พี่ปอเสริม

รถแล่นลอดซุ้มน้ำเต้าและบวบ ผลของมันห้อยย้อยลงมา มีป้ายติดไว้ว่า “ห้ามจับ”

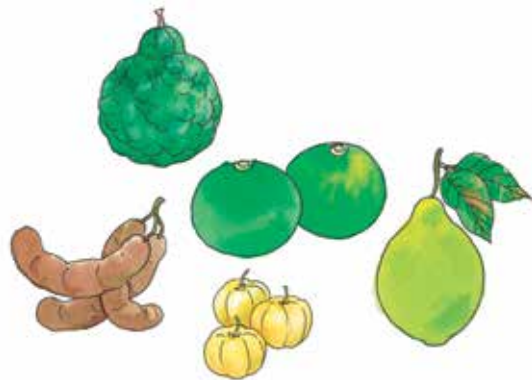
“แปลกไหม น้ำเต้า ฟัก แฟง บวบ พวกนี้ผลใหญ่ ๆ ทั้งนั้น แต่เถาที่ยึดอยู่เล็กลงเดียว ไม่น่าจะห้อยอยู่ได้เลย” ปรางตั้งข้อสังเกต

“ก็ผลมันค่อย ๆ ใหญ่ขึ้นมา มันก็รั้งไหวนะสิ” พี่ปอตอบ

ปรางคิดว่า เมื่อโตขึ้นจะไปสมัครเป็นมัคคุเทศก์บ้าง แต่คงต้องศึกษาให้มาก ๆ จะได้เก่งเหมือนกับพี่ ๆ ทั้งสอง

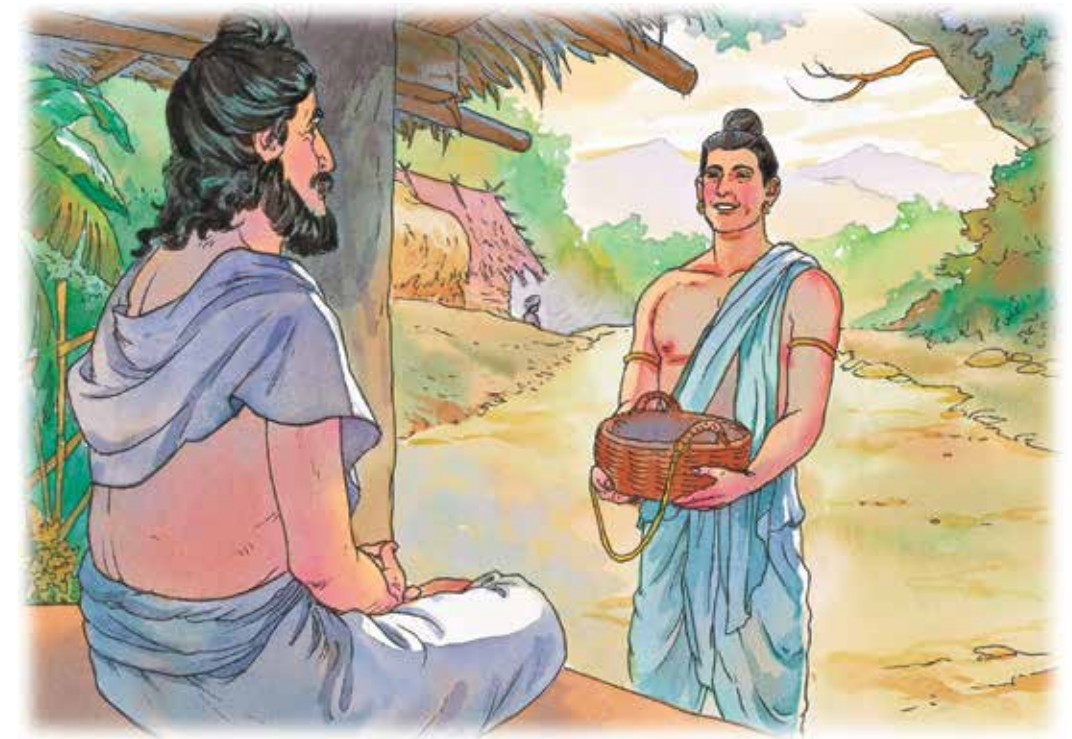
เด็ก ๆ แยกย้ายกันซื้ออาหารกลางวันตามใจชอบจากร้านค้าแถวนั้น ถือมาร่วมวงรับประทานที่โต๊ะ ปรางกับแก้มองไปที่จานข้าวของต้นทั้งสองคนหัวเราะพร้อมกัน เพราะอาหารมือนั้นเกือบทั้งหมดเป็นอาหารมังสวิรัต มีแต่ผักล่วน ๆ ส้มตำ สลัดผักรวม ก๋วยเตี๋ยว ถั่วต้ม และเผือกต้ม เพราะต้นและเพื่อน ๆ รู้แล้วว่า ผักสมุนไพรใบหญ้ามีคุณค่าทั้งนั้น

อ่านเพิ่ม เสริมความ

ชีวกโกมารภักจ

(ชี-วะ-กะ-โก-มา-ระ-พัด)

ชีวกโกมารภักจ เข้ามาขอเรียนวิชาแพทย์ที่สำนักดักศิลาของอาจารย์ทศปาโมกข์

ชีวกโกมารภักจ์ เมื่อแรกเกิดถูกนำมาทิ้งไว้ที่กองขยะ พระอภัยราชกุมาร พระโอรสของพระเจ้าพิมพิสาร ผู้ครองกรุงราชคฤห์แห่งแคว้นมคธเสด็จผ่าน มาพบเข้า จึงทรงนำมาชุบเลี้ยงตั้งชื่อว่า “ชีวกโกมารภักจ์” ซึ่งแปลว่า บุญรอด คือ รอดชีวิตมาได้

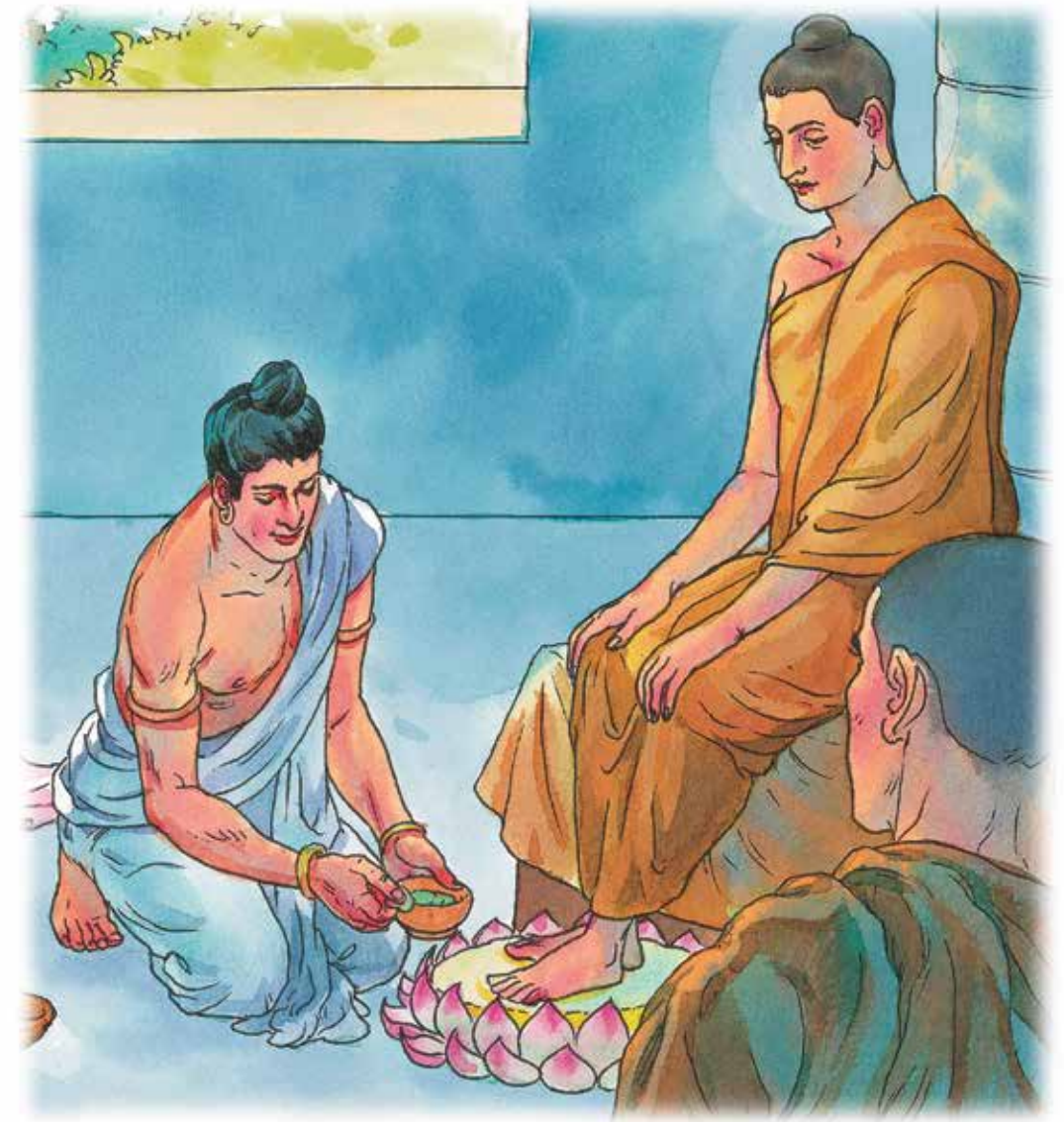
เมื่อเจริญวัย ชีวกโกมารภักจ์ได้หนีไปเรียนวิชาแพทย์ที่สำนักตักศิลา ซึ่งเป็นที่เลื่องลือว่าเป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการต่าง ๆ โดยขอทำงานแลกเปลี่ยน ความรู้ ด้วยอธยาศัยที่เป็นเด็กอ่อนน้อม วานอนสอนง่าย อาจารย์ทศปาโมกข์ จึงเมตตาถ่ายทอดวิชาความรู้ให้จนหมดสิ้น

ชีวกโกมารภักจ์เรียนวิชาแพทย์สำเร็จภายใน ๗ ปี ซึ่งตามกำหนดจะต้อง ใช้เวลาเรียนถึง ๑๕ ปี อาจารย์ได้ทดสอบความรู้ โดยมอบตะกร้าใบหนึ่ง ให้ถือเข้าไปในป่าทั้งสี่ทิศ ทิศละวัน ระยะทางวันละ ๑ โยชน์ และสั่งให้เก็บพืช ที่ไม่มีสรรพคุณเป็นยาสมุนไพรรักษาโรคนำกลับมาให้อาจารย์

๔ วันต่อมา ชีวกโกมารภักจ์ได้นำตะกร้าเปล่ากลับมาคืนอาจารย์ และบอกว่าไม่พบพืชที่ไม่มีสรรพคุณเป็นยารักษาโรคแม้แต่ชนิดเดียว พืชทุกชนิดล้วนเป็นยาได้ทั้งสิ้น

ชีวกโกมารภักจ์เดินทางกลับกรุงราชคฤห์ ระหว่างทางได้ใช้ความรู้ ทางการแพทย์รักษาภรรยาเศรษฐีในเมืองสาเกตุให้หายจากโรคปวดศีรษะ ได้เงินทองมากมาย และทุกครั้งที่ได้เงินทองจากการรักษาก็จะนำมาถวาย พระอภัยราชกุมารที่ทรงชุบเลี้ยงมา พระองค์ไม่ทรงรับ มีแต่ชื่นชม ในความกตัญญูรู้คุณ รับสั่งให้เก็บเงินทองนั้นไว้ใช้จ่ายในสิ่งที่ประโยชน์

หมอชีวกโกมารภักจ์ได้ใช้ความรู้รักษาโรคฝีในท้องถวายพระเจ้า จันทปัชโชติแห่งกรุงอุชเชนี และรักษาโรคริดสีดวงทวารถวายพระเจ้าพิมพิสาร แห่งแคว้นมคธ จนพระโลหิตหยุดไหลหายจากความเจ็บปวด จึงได้รับ แต่งตั้งจากพระเจ้าพิมพิสารให้เป็นแพทย์หลวง

หมอชีวกโกมารภัจจ์ได้เป็นแพทย์ประจำพระองค์พระสัณเฑาะฐเจ้า
ได้ถวายการรักษาบำบัดโรคหลายครั้ง นอกจากนี้ยังปรุงพระโอสถรักษา
บาดแผลที่นิ้วพระบาท ซึ่งเกิดจากสะเก็ดหินที่พระเทวทัตกลิ้งลงมาหวังทำร้าย
หมอชีวกโกมารภัจจ์เป็นแพทย์ที่มีทั้งความรู้และคุณธรรมอย่างยิ่ง
ได้รับยกย่องให้เป็นครูของแพทย์ทั้งปวง และเป็นครูแห่งแพทย์แผนไทยด้วย

อ่านได้ เข้าใจความ

เกษตรกรรม

ทำหัตถกรรม

ไผ่ตง

ไผ่รวก

ไผ่สีสุก

เกษตรกรรม

(กะ-เสด-ตุระ-กำ)

ตีรวน

ทะมัดทะแมง

ทำหัตถกรรม

ปากนกกระจอก

ไผ่ตง

ไผ่รวก

ไผ่สีสุก

การใช้ที่ดินเพาะปลูกพืชต่างๆ รวมทั้ง
การเลี้ยงสัตว์ การประมง และการป่าไม้
แสดงอาการหรือคำพูดไม่เห็นด้วย (สำนวน)
คล้องแคล้วกระฉับกระเฉง
ได้ยืนแต่ทำเป็นไม่ได้ยืน (สำนวน)
โรคชนิดหนึ่ง เป็นแผลเปื่อยที่มุมปาก
ชื่อไผ่ชนิดหนึ่ง ลำต้นใหญ่ไม่มีหนาม
หน่อใช้เป็นอาหาร
ชื่อไผ่ชนิดหนึ่ง ขึ้นเป็นกอ ลำเล็กลาวเรียว
ไม่มีหนาม หน่อใช้เป็นอาหาร
ชื่อไผ่ชนิดหนึ่ง แขนงมีหนาม มี ๒ ชนิด คือ
ชนิดลำต้นใหญ่ตรง และชนิดลำต้นเล็ก
ไม่ค่อยตรง

ไข้ในท้อง

ฟัก

โภชนาการ

มะงั่ว

มังสวิรัต

ไข้ในท้อง

วัณโรคที่เกิดขึ้นในทรวงอกหรือช่องท้อง
เป็นคำเรียกในสมัยก่อน

พระราชนิพนธ์

(พระ-ราด-ชะ-นิ-พน)

บทเพลง บทประพันธ์หรือหนังสือ
(ราชาศัพท์)

ฟัก

ชื่อเถาชนิดหนึ่ง ผลใหญ่ กลมรี เมื่อแก่
ผิวแข็งขึ้นนวล กินได้ มีหลายพันธุ์ ต่างกัน
ที่ลักษณะของผล

แฟง

ฟักชนิดหนึ่ง ผลเล็ก ผิวบาง

โภชนาการ

(โพด-ชะ-นา-กาน, โพ-ชะ-นา-กาน)

ความรู้เกี่ยวกับอาหารที่มีผลต่อสุขภาพ

มะงั่ว

ชื่อต้นไม้ขนาดเล็ก ผลคล้ายส้มโอ รสเปรี้ยวจัด
ใช้ผสมขมิ้นเพื่อย้อมผ้า, มะส้าน ก็เรียก

มังสวิรัต (มัง-สะ-วิ-รัต)

อาหารที่มีแต่พืชผัก

โยชน์

ชื่อมาตราวัด ๔๐๐ เส้น เป็น ๑ โยชน์
(๑ เส้น = ๒๐ วา)

ริดสีดวงทวาร

ชื่อโรคชนิดหนึ่งที่เกิดในช่องทวารหนัก

สมุนไพร

หญ้าหนวดแมว

หม้อห้อม

ลูกประคบ

เครื่องยาห่อผ้า ผูกเป็นลูกกลมใช้อังไฟ นาบ
หรือกดคลึงตามร่างกาย

สมุนไพร

(สะ-หมุน-ไพร)

ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติจากพืช สัตว์และแร่ธาตุ
ที่ใช้เป็นยาหรือผสมกับสารอื่นตามตำรับยา
เพื่อบำบัดโรค บำรุงร่างกาย

สรรพคุณ (สับ-พะ-คุณ)

คุณสมบัติที่เป็นประโยชน์

หญ้าหนวดแมว

ชื่อไม้พุ่มขนาดเล็ก ดอกสีขาวอมม่วงอ่อน
เป็นช่อยาว เกสรตัวผู้ยาว ใบใช้ทำยาได้
เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า พยับเมฆ

หม้อห้อม

เรียกเสื้อคอกลม แขนสั้นผ่าอกตลอด มักย้อม
สีน้ำเงินเข้มหรือดำ เขียนเป็น ม่อห้อม ม่อฮ่อม ก็มี

หวานเป็นลมขมเป็นยา

คำคมมักทำให้ลืมตัวขาดสติ แต่คำติมักเป็น
ประโยชน์ทำให้ได้คิด (สำนวน)

อ่านประโยค

พลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีอาชีพเกษตรกรรม

สมุนไพรมีสรรพคุณในการรักษาโรคต่าง ๆ

เราควรรับประทานอาหารให้ถูกหลักโภชนาการ

อ่านเพิ่ม เต็มความรู้

มาตราตัวสะกด

มาตราตัวสะกด	เขากำหนดไว้ แปดแม่
ควรรู้ให้แม่นแท้	ทั้งแปดแม่เรียงลำดับ
แม่กง จงจำไว้	ลิงว่องไวอย่างส่ำทับ
เก่ง ร้อง กลอง กำกับ	ตัวสะกดนั้นคือ ง ู
แม่กม ชม ความ งาม	ค ุม คำถาม ตามที่ รู้
จำไว้จะหนูหนู	ม นั้นอยู่ใน แม่กม
แม่เกย เกลย ถ้อย	สวย กล้วย อ้อย อร์อยสม
ย สะกดอย่าหลงลืม	เอาไปปนกับสระเอีย
แม่เกอว แก้ว แมว เหมียว	มะนาว เปรี๊ยว เที้ยว จนเพลี่ย
ว สะกดอย่าลืมเสีย	จดจำไว้ไม่อัปอาย
ยังมีอีกสี่แม่	ตัวสะกดแปรได้หลากหลาย
แต่อ่านคำลงท้าย	เสียงตามแม่แน่นอนจริง
แม่กน คน บ้าน นั้น	จำให้มั่น ทั้งชายหญิง
ญ ฌ ร ล ลิง	พ ษ จุฬา อยู่ แม่กน
แม่กก ตก ทุก นัก	สุข เม ข พร ค อย่างงน
ข ค ฌ อย่าสับสน	สะกดเหมือน ก ดูให้ดี
แม่กต รด หยาด หยด	บ ท บาท กฏ คำเหล่านี้
ตัวสะกดต่างกันมี	อยู่ แม่กต แน่แท้หนอ
จ ช ซ ฌ ญ	ฐ ท ฒ ต และ ถ
ท ธ ศ ษ ส	ล้วนอยู่ในคำ แม่กต
แม่กบ ครบ คำตอบ	กร อบ แค บ คร อบ จำให้หมด
ป พ ฟ ภ สะกด	อยู่ แม่กบ แน่นอนนั้น

ส่วนคำที่แปลกไป
เขาเรียกเป็นสำคัญ
ถ้าใครท่องจำได้
ครูถามตอบก่อนเพื่อน

เพราะว่าไว้ตัวสะกดนั้น
แม่ ก กา อย่าลืมเลื่อน
เก่งเหลือใจหาใครเหมือน
เป็นเด็กดีที่ควรชม

อ่านและสังเกตคำหรือกลุ่มคำที่มีตัวสะกด

มาตราตัวสะกด	ตรงตามมาตราตัวสะกด		ไม่ตรงตามมาตราตัวสะกด	
แม่กน	เคลื่อน	เพื่อน	สารบัญ	สัญญาณ
	ชวน	กัน	อาหาร	กาลเวลา
	กวน	ร่วน	ผลใหญ่	ใจทมิฬ
แม่กก	รักลูก	ปลูกผัก	ประมุข	สุขใจ
	ผูก	ไข่มุก	ไร้โรค	โชคดี
	ราก	พราก	ก้อนเมฆ	เลขสอง
แม่กต	สกัดจุด	หยุดพูด	ประเภท	เกษตรกร
	พลัด	ตลาด	ก๊าซพิษ	ปริศนา
	หยุด	พลาด	พญาครุฑ	เกทย์
	เผ็ด	กัด	พิเศษ	ดวงดาว
	มัด	รัด	มัธยัสถ์	สวัสดิ์
	เลือด	เชือด	สยามรัฐ	รัชกาล
	เดือด	สะอาด	ปรากฏ	ยศศักดิ์
แม่กบ	ระเปียบ	เรียบร้อย	ปรารภ	สภาพ
	ทราบ	ปราบ	รูปภาพ	กราฟแท่ง
	ลาบ	หาบ	สรรพคุณ	บุญบาป

คำที่ประวิสรรชนีย์และไม่ประวิสรรชนีย์

อ่านและสังเกตคำที่ประวิสรรชนีย์

มะระ	กระทะ	กระปะ	คิลปะ	ถูระ	สะดุค
มะกรูด	มะนาว	มะยม	ทะเลาะ	ทะเล	ฐานะ
ภาระ	นะคะ	นะจ๊ะ	กะละมัง	วาระ	มานะ
วิริยะ	พะโล้	สัมภาระ	ปะทะ	ระฆัง	ละมุด

อ่านและสังเกตคำที่ไม่ประวิสรรชนีย์

เกษตร	ชบวน	ถนัด	เฉลย	เฉลียว	ฉลาด
สก๊ต	สลัด	สนอง	ถนน	ถนนม	พนา
ชนิด	ชนวน	สถานี	มารยาท	บริเวณ	พิจารณา
ปริมาณ	สุขภาพ	เทศบาล	บรรพชา	อธิบาย	อุปสมบท

ข้อสังเกต คำที่มีมากกว่า ๑ พยางค์ พยางค์ที่ออกเสียง อะ ไม่ว่าจะประวิสรรชนีย์ หรือไม่ประวิสรรชนีย์ให้ออกเสียง อะ ครึ่งเสียง ยกเว้นพยางค์ท้ายที่ประวิสรรชนีย์ให้ออกเสียง อะ เต็มเสียง

เครื่องหมายวรรคตอน

เครื่องหมายวรรคตอน เป็นเครื่องหมายที่ใช้เขียนกำกับข้อความต่าง ๆ

ทำให้ข้อความนั้นเด่นชัดเจนขึ้น และอ่านได้ถูกต้องชัดเจน

อ่านและสังเกตการใช้เครื่องหมายวรรคตอน

‘ ’ เรียกว่า **อัญประกาศเดี่ยว** ใช้ซ้อนในข้อความที่มีอัญประกาศอยู่แล้ว เพื่อเน้นคำหรือข้อความที่ต้องการ

ตัวอย่าง “ขวัญข้าวจำไม่ได้หรือ แม่สอนเราว่า ‘ถึงแถววัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลดก็ไม่คิดเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน’ จำไว้นะ” น้ามนต์กล่าว

หมายเหตุ เครื่องหมายวรรคตอนที่ควรทบทวน ได้แก่

“ ” **อัญประกาศ** ____ **สัญประกาศ** ! **อัศเจรีย์**
 () **นกลิขิต** . **มหัพภาค** – **ยัติภังค์**
 ฯลฯ **ไปยาลใหญ่** ๖ **ไปยาลน้อย** / **ทับ**

คำที่ใช้บ่อย (๑)

อ่านและสังเกตคำหรือกลุ่มคำที่ใช้บ่อย

อ่านซ้ำคำ เช่น

กริ่ง ๆ	อ่านว่า	กริ่ง-กริ่ง
ต่าง ๆ	อ่านว่า	ต่าง-ต่าง
ค่อย ๆ	อ่านว่า	ค่อย-ค่อย
ใหญ่ ๆ	อ่านว่า	ใหญ่-ใหญ่

อ่านซ้ำกลุ่มคำ เช่น

คนหนึ่ง ๆ	อ่านว่า	คนหนึ่ง-คนหนึ่ง
ย่อหน้าหนึ่ง ๆ	อ่านว่า	ย่อหน้าหนึ่ง-ย่อหน้าหนึ่ง

อ่านซ้ำประโยค เช่น

ไฟไหม้ ๆ	อ่านว่า	ไฟไหม้-ไฟไหม้
รถมาแล้ว ๆ	อ่านว่า	รถมาแล้ว-รถมาแล้ว

คำพ้อง

อ่านบทพจนานุกรมและสังเกตคำพ้องเสียง

กฏ	กต	การ	กาล	กาฬ
ชั่ว	คั่ว	จัน	จันทน์	จันทร
โจทก์	โจทย	โจษ	เฒ่า	เถ่า
ทุก	ทุกซ์	พรรณ	พิน	พันธุ์
พาน	พาล	บาด	บาตร	บาท
พู่	ภู	มน	มนต์	มล
ยนต์	ยล	รด	รส	รถ
ลาบ	ลาม	วัด	วัตร	วัฒน์
สมุด	สมุทร	ลัด	ลัตว์	ลัตย์
ว่า	หว่า	โอก	โอษฐ์	

ตัวอย่าง

มะลินัดกับเพื่อนว่าวัน**พุธ**หน้าจะร้อยพวงมาลัยดอก**พุด**ไปกราบ
พระ**พุทธ**รูปที่วัดใกล้บ้าน
เมื่อ**วันศุกร์**พ่อพาลูก ๆ ไปเก็บมะม่วง**สุก**ในสวนอย่างมีความสุข
ชาวบ้านเห็นคุณ**ค่า**ของเวลา ในระหว่างที่รอลุงผู้ใหญ่ ก็นั่งอ่านหนังสือ
ฆ่าเวลาเรื่อง “**ข้า**ของแผ่นดิน”

อ่านบทพจนานุกรมและสังเกตคำพ้องรูป

พี่สาว**สระ**ผมทุกวัน (สระ อ่านว่า สะ)
วันนี้เราเรียนเรื่อง**สระ**และพยัญชนะ (สระ อ่านว่า สะ-หฺระ)
แซม เป็นคำที่คนไทยแต่ก่อนเรียกชาวเขมร (แซม อ่านว่า สะ-แม)
พวงกุญแจ**แซม**รกรมากที่ปลายทุ่ง (แซม อ่านว่า แซม)
คำว่า ครู มาจากคำว่า **ครุ** ที่แปลว่า หนัก (ครุ อ่านว่า คะ-รุ)
แม้อย่างคงใช้**ครุ**ตักน้ำจากบ่อน้ำ ไม่นิยมใช้ภาษาอื่น (ครุ อ่านว่า ครุ)
วัด**เขมา**ภิตารามตั้งอยู่ที่จังหวัดนนทบุรี (เขมา อ่านว่า เข-มา)
โกฐ**เขมา**มีสรรพคุณช่วยบรรเทาอาการไอ (เขมา อ่านว่า สะ-เหมา)

อ่านบทพจนานุกรมและสังเกตคำพ้องรูปพ้องเสียง

เธอ**หวิ**ผมของเธอด้วย**หวิ**ไฟฟ้า
เขามีนัดกับ**เขา**กับเพื่อน ๆ
สายตีน**สาย**เลยลืมนัด**สาย**ไฟ
คุณ**ตา**มีนัดผ่า**ตา**เนื่องจาก**ตา**ของคุณ**ตา**มีน้ำ**ตา**ไหลไม่หยุด

อ่านและสังเกตคำพ้องความ (คำที่มีความหมายเหมือนกันใช้ในโอกาสต่างกัน)

ดวงอาทิตย์ ตะวัน สุริยะ สุริยา สุริยัน
น้ำ ชล คงคา นที วารี
ป่า วนา อรัญ พนาลี ไพธ
ฝน พรพษ (พัด) พิรุณ วัสสะ
ฟ้า นภา นภดล เวหา เวหน ทิฆัมพร

โกรธคือความแค้น **โมโห**คือความบ้า (ใช้ในร้อยแก้ว)
แล้ว**พิโรธ****โกรธกริ้ว**กระที่บบาท (ใช้ในร้อยกรอง)
การเลี้ยง**ปลา**สวยงามช่วยให้เพลิดเพลิน (ใช้ในร้อยแก้ว)
น้ำใสไหลเย็นเห็นตัว**ปลา**ว่ายแหวก**ปทุมมา**อยู่ไหวไหว (ใช้ในร้อยกรอง)
מצเล่นน้ำอยู่ไรไร ใบ**บัว**บังซ่อนไว้ในกลางบึง (ใช้ในร้อยกรอง)

การคัดลายมือตัวบรรจง

การฝึกคัดลายมือในระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับเริ่มเรียน จำเป็นต้องมีแบบ มีหลักเกณฑ์การคัด สำหรับแบบตัวอักษรให้นักเรียนฝึกคัดลายมือ มีอยู่หลายแบบ ต้องพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสม ตามปกติการเขียนพยัญชนะไทย ต้องใช้เส้นตรง แต่จะใช้เส้นมนบ้าง หักมุมบ้าง แหลมบ้าง เมื่อลากเส้นเปลี่ยนทิศ การคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัดและครึ่งบรรทัดมีหลักเกณฑ์คัด ดังนี้

๑. ตัวอักษรไม่ว่าจะเป็นพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ เครื่องหมายต่าง ๆ ถ้ามีหัวให้เขียนหัวก่อน แล้วค่อยลากเส้นต่อไปจนสิ้นสุดตัวอักษรโดยไม่ต้องยกมือ

๒. ตัวอักษรทั้งพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ เขียนตามสัดส่วนที่ถูกต้อง และวางสระ วรรณยุกต์ ให้ถูกที่ตามหลักการเขียนภาษาไทย

๓. การเขียนตัวบรรจงเต็มบรรทัด ให้เส้นพยัญชนะจรดบรรทัดบน และล่าง การเขียนตัวบรรจงครึ่งบรรทัด ให้เส้นพยัญชนะส่วนบนจรดครึ่งบรรทัด

๔. เส้นตัวอักษรเรียบสม่ำเสมอ ไม่หนักบ้างเบาบ้าง

๕. เว้นช่องไฟระหว่างตัวอักษรให้เท่ากัน

๖. คำในภาษาไทยเขียนติดต่อกันและเว้นวรรคตามหลักการเขียนภาษาไทย

จากแบบเรียนเร็วใหม่ เล่ม ๑ ตอนกลาง กล่าวถึงการเขียนภาษาไทย และการคัดลายมือ ไว้ดังนี้

เขียนลายมือมีหลักรู้จำกัณ	ตัวต้องตั้งตรงแนบถูกแบบอย่าง
จับดินสอปากกาถูกท่าทาง	ลุ่มดวงพลาฟ่งแล้วเล็งแล
ค่อยเขียนไปให้งามตามส่วนลัด	ช่องไฟจั่ววัดกะระยะแน
สระหรือเครื่องหมายอย่าย้ายแปร	ตั้งใจแน่วมีระเบียบเรียบร้อย

จากแบบเรียนเร็วใหม่ เล่ม ๑ ตอนกลาง

ตัวอักษรแบบกระทรวงศึกษาธิการ

พญ์ญชนะ

ก ข ฃ ค ฅ ฉ ง จ ฉ

ช ช ฌ ญ ฎ ฏ จ ฑ ฒ

ณ ค ต ถ ท ธ น บ ป

ผ ฝ พ ฟ ภ ม ย ร ล

ว ค ษ ส ห พื อ ฮ

၈၁၃

22 7 1 1 1 1 2 1 2 6

๖ ๐ ๒ ๑ ๒ ๓ ๓

ชวนคิด ชวนทำ

ช่วยกันคิด ช่วยกันตอบ

๑. ช่วยกันคิดปริศนาคำทายเกี่ยวกับพืชผัก แล้วผลัดกันทายคำตอบกับเพื่อน เช่น อะไรรอเอ๋ย เข้าไปในครีว เอามัดตัดหัว น้ำตาไหลพราก (เฉลย หัวหอม)

๒. ฟังเพลงที่ชอบ แล้วช่วยกันหาคำที่ประวิสรรชนีย์ และคำที่ไม่ประวิสรรชนีย์จากเพลงที่ฟัง

๓. ยกตัวอย่างคำพ้องรูป คำพ้องเสียง คำพ้องรูปพ้องเสียง
และคำพ้องความ

๔. ข้อดีของการมีลายมือสวยงาม เป็นระเบียบ มีอะไรบ้าง

ช่วยกันทำ ร่วมกันนำเสนอ

๑. เล่าประสบการณ์ การประกอบอาหารที่ทำจากผัก ผลไม้

๒. สำรวจว่าผักชนิดใดที่มีสรรพคุณเป็นยารักษาโรคได้ แล้วนำข้อมูล
เล่าให้เพื่อนฟัง

๓. อ่านบทร้อยกรองแล้วนำคำที่ใช้บ่อยมักได้ไปแต่งเป็นประโยค
เขียนที่กระดานหน้าชั้นเรียน

ฝนตกพรำพรำ

เดินย่ำน้ำฝน

วกววกววน

จนเปียกปอนทั่ว

หนาวหนาวร้อนร้อน

ครั่นเนื้อครั่นตัว

เป็นไข้ปวดหัว

เพราะความซุกซน

๔. ชวนกันเล่นเกมบิงโกมาตราตัวสะกด โดยครูจะแจกเบี้ยและกระดาน
วางเบี้ยที่มีคำที่อยู่ในมาตราตัวสะกดหลาย ๆ มาตรารวมกัน เมื่อครูอ่าน
คำศัพท์ที่ตรงกับคำในกระดานวางเบี้ยของผู้เล่น ให้ผู้เล่นวางเบี้ยลงไป
ตรงช่องคำศัพท์นั้น

